3) CAMOS I CABECERAN, Joan: *L'Hospitalet. La història de tots nosaltres (1930-1936)* Barcelona, 1985

4) SANTACANA, Carlos: *Poder local i canvi socioeconòmic: L'Hospitalet de Llobregat (1936-1939),* a Identitats núm.0; tardor 1987

5) CASAS, Joan: Opus cit.

BIBLIOGRAFIA

CAMOS I CABECERAN, Joan: *L'Hospitalet. La història de tots nosaltres* (1930-1936); 1ª ed., Barcelona, 1985

CASAS, Joan: "De pagesos a aturats. Notes sobre la història de les transformacions urbanes a l'Hospitalet de Llobregat" a *Quaderns Urbans,* 3

CASAS, Joan: *La formació de la indústria a l'Hospitalet del segle XIX;* L'Hospitalet, 1985

CODINA, Jaume: *El Delta del Llobregat i Barcelona. Gèneres i formes de vida dels segles XVI al XX;* Barcelona, 1971

IVERN, Francisco: *Hospitalet de Llobregat municipio suburbano;* Barcelona, 1962

SANTACANA, Carlos: "Poder local i canvi socioeconòmic: l'Hospitalet de Llobregat (1936-1939)" a *Identitats,* núm.0; tardor 1987

COMUNICACIÓ

LA FÀBRICA TECLA SALA, SEU DEL CENTRE CULTURAL METROPOLITÀ

Xavier MARCÉ I CAROL

Una ciutat, una identitat

A ningú no se li escapa que una de les constants més transcendents en els darrers anys a la ciutat de l'Hospitalet ha estat la recerca de la seva identitat. Evitar el que en paraules d'Ignasi Riera podria significar la mort per absorció.

Recerca d'identitat que planteja un doble problema: d'una banda, la necessitat de recuperar una memòria històrica perduda, però inevitable i preexistent, i d'altra, la necessitat de crear signes i ritus que ajudin a generar una nova memòria collectiva.

Quan llegim en una enquesta que una part considerable dels ciutadans de l'Hospitalet creuen que viuen a Barcelona caldria fer-se dues preguntes: Saben els enquestats de l'existència d'una ciutat anomenada l'Hospitalet? I, en segon lloc, Quina opinió els mereix el seu hàbitat residencial?

Molt probablement descobriríem que les respostes tenen una significativa lògica barcelonina, és a dir: per a ells l'Hospitalet és una ciutat que forma part d'una ciutat més gran que es diu Barcelona, i a més que viuen en una de les zones més pobres d'aquesta ciutat de ciutats.

L'Hospitalet -en aquests moments punta d'un contínuum urbà- formarà part en els propers anys -finalment rodejada- d'una immensa massa urbana. Davant d'aquesta realitat, que més enllà dels possibles elements de gestió i coordinació conjunts és inequívocament física, caben moltes posicions; des de la fugida comarcal (?), fins a l'absorció definitiva. En tot cas, la lluita per aconseguir allò que enunciàvem com a títol del capítol **una ciutat, una identitat** no passa per cap de les solucions extremes proposades.

L'Hospitalet necessita una filosofia municipalista i no pas localista. Es a dir, cal mantenir l'autogestió de la ciutat perquè és la millor manera d'assegurar uns serveis òptims i acurats, però cal evitar qualsevol tendència a establir com a marc de referència aquell que bé donat estrictament pels límits geogràfics de la ciutat.

Un dels elements més intimament relacionats amb la creació de trets d'identitat comunitaris és, sens dubte, el que fa referència a la recuperació patrimonial. No solament des del punt de vista de l'adquisició d'edificis de valor històric, sinó des de la perspectiva d'un treball posterior que vinculi la seva utilització a una lògica explicativa del que ha estat i és la ciutat.

La història rural de l'Hospitalet i la seva evolució cap a una societat industrial ha estat prou traumàtica com per que sigui imprescindible la necessitat de recuperar els símbols més evidents d'ambdues funcions socials per tal que ens ajudin a comprendre la nostra evolució.

En termes històrics és traumàtic allò que revoluciona el que és anterior sense permetre un procés d'adaptació. Per això una política decidida a la recuperació dels escassos edificis que queden de l'Hospitalet rural (les masies i els edificis industrials existents) en la mesura en què les empreses es van traslladant a zones industrials de nova definició, té una doble funció:

–permet l'ampliació del sòl urbà lliure;
–permet la seva readequació com a continents morfològicament lligats a les característiques de la ciutat.

No es tracta, doncs, de realitzar compres en brut. Es tracta d'avançar en un objectiu cabdal: construir signes d'identitat que recuperin i expliquin el passat, tot projectant-ne les funcions cap el futur.

Cada masia i edifici industrial que la comunitat recupera i reconverteix en equipament viu ajuda a entendre la història i ajuda, especialment, a generar una nova memòria col.lectiva.

La indústria tèxtil de la Tecla Sala

Les instal.lacions industrials de la fàbrica de filats Tecla Sala ocupen una extensa porció de terreny en una zona de la ciutat destinada a ser-ne un dels centres. L'aparició d'indústries en aquest sector no és casual, car a mitjan segle XIX es decideix que un dels salts d'aigua del Canal de la Infanta sigui en aquest punt. El Canal de la Infanta, per bé que tenia una funció majoritàriament agrícola, no va dubtar en cap moment en arrendar amb fins industrials els petits salts d'aigua que hi havia al llarg del seu recorregut. Mai va ser, però, una força de treball que permetés excessives màquines.

En el punt en concret que ens ocupa es va instal.lar un molí paperer (per obtenir més informació es pot consultar l'obra de Joan Casas La formació de la indústria a l'Hospitalet al segle XIX o la d'Antoni Romeu El Canal de la Infanta i les primeres indústries a l'Hospitalet). L'edifici del molí encara es troba en peu avui dia, emmascarat en part, però, per una construcció més recent a la façana. L'edifici és de planta quadrangular i presenta un interessant sistema d'embigat de fusta sobre columnes de ferro, que sembla que es pot datar directament en el moment de la creació del molí paperer. És a dir, la construcció que avui dia veiem és encara la primera que es va fer en el lloc, la qual cosa demostra una gran adaptabilitat a diferents usos d'aquest local. Destaquen també de l'edifici les golfes, amb un interessant sistema de cubrició.

Ara bé, pel seu volum i la seva acurada composició arquitectònica, destaca el gran edifici construït per allotjar-hi una indústria tèxtil entre 1899 i 1901. Es tracta d'una construcció de maó vist amb planta baixa i dos pisos amb coberta a dues vessants. Presenta un cos central sobresortint amb les escales d'accés i uns lavabos de clara inspiració clàssica. La nau principal és formada per tres trams, un de central, més gran i dos de laterals. Presenta una estructura metàl.lica amb pilars de ferro rodons amb un notable capitell i revoltons atirantats a les dues plantes inferiors.

El conjunt presenta encara altres detalls d'interés, com puguin ser-ho les fonts metàl.liques que es poden trobar a l'interior del recinte i que tenen un alt valor artístic. També hi destaca un edifici exterior amb una notable façana esgrafiada, que dóna interès i categoria a un edifici modest. Les oficines se situaven en un altre petit edifici situat al costat de la gran construcció de maó vist. Era de petites dimensions, de tipus eclèctic-barroc, de final del segle XIX.

L'empresa Tecla Sala SA, com tantes d'altres, no va poder resistir la crisi econòmica i finalment tancà les portes no fa gaires anys; des de llavors els edificis han continuat existint, però sense una funció que els donés sentit.

El centre cultural metropolità

La Tecla Sala és un excel.lent exemple de les grans possibilitats que comporta la recuperació del patrimoni arquitectònic i industrial. Projectar la Tecla Sala cap el futur en forma d'equipament cultural rendeix homenatge, tothora que magnifica, a les característiques reals de l'Hospitalet.

A l'Hospitalet, com a totes les perifèries, els diàlegs interculturals, la pressió d'un urbanisme desaforat, la consciència col.lectiva de classe, permeten recuperar el mot cultura com a crònica d'un temps, com a relat dialèctic entre creació i ocupació, com a sublimació darrera entre idea crítica i necessitat de supervivència.

No es tracta, doncs, de convertir la Tecla Sala en un gran Centre Cultural a l'ús. Dins d'aquesta gran configuració urbana que és la Gran Barcelona, l'Hospitalet, ciutat perifèrica i industrial amb voluntat integradora dins el marc metropolità, vol participar dels processos que fan possible la creació cultural.

A partir d'aquesta voluntat neix el marc teòric, que fa possible el projecte de creació del Centre Cultural Metropolità a l'interior de la Tecla Sala. Un centre cultural que ha d'esdevenir un conjunt d'espais dirigits a facilitar i potenciar la producció i la difusió, el diàleg i la reflexió, la formació i la documentació. En definitiva, la creació cultural en tots els seus aspectes.

No és casual que el Centre Cultural Metropolità sigui un projecte que neixi a la vora de la Tecla Sala. D'una banda, un continent tan immens i significat pot contenir diferents projectes. D'altra banda, les característiques mateixes de l'antiga fàbrica permeten recrear les condicions òptimes per afavorir les tendències actuals del treball cultural.

Les característiques més importants del projecte són:

• Inserció del Centre Cultural en un context més ampli (tota la Tecla Sala), en el qual s'han de contemplar altres activitats que el converteixin en un espai de referència supralocal. En aquest sentit és molt important considerar la necessitat de garantir una activitat permanent i quotidiana fonamentada en l'oci i el consum cultural.

• Tot i que l'àmbit d'actuació del centre ha de ser supra-local, cal considerar-ne la seva voluntat municipalista. És a dir, disposar d'una vocació universal a partir d'uns referents i unes anàlisis hospitalencs.

• En la mesura en que cada cop podem parlar menys de l'especificitat dels treballs culturals, el Centre s'ha d'articular al voltant d'un objectiu interdisciplinari.

• L'Hospitalet ha de participar en la vida cultural de la Gran Barcelona situant l'èmfasi de la seva acció en la creació i la producció. Des del Centre, cal entendre la difusió com a una conseqüència i no pas com a una finalitat del procés creatiu.

• També és evident que el treball cultural és cada cop menys el producte d'esforços individuals i aïllats. En conseqüència, cal situar de manera especial l'accent en tot allò que faci referència al coneixement, a l'intercanvi, al diàleg entre els subjectes de les diferents experiències, de manera que sigui possible generar un efecte d'acumulació. En aquest sentit, la creació d'un fons documental pot resultar un element d'extraordinària importància.

• En darrer lloc, cada cop és més important iniciar un procés que permeti la formació i l'auto-formació dels creadors a partir del treball real, i no tant a partir de la reflexió teòrica. La perspectiva d'aprendre sobre la referència d'una producció cultural pot esdevenir paradigmàtica per poc que siguem capaços de convertir-ho en una pràctica sistemàtica.

A partir d'aquests punts, el Centre Cultural Metropolità esdevé un conjunt d'espais dedicats a la realització de produccions teatrals, plàstiques, instal.lacions, treballs interdisciplinaris, tallers, etc...

La dinàmica dels fets i la seva pròpia explosió com a espai plenament arrelat a les característiques sòcio-culturals metropolitanes permetrà i obligarà a l'ampliació de les seves funcions. És en aquest sentit que cal pensar en la creació d'un espai residencial, en un fons documental, en l'adequació

d'espais per a la difusió plàstica, teatral i musical. En general, tot allò que permet parlar d'un circuit complet en matèria de producció cultural.

Així mateix, cal no perdre de vista tot el ventall de possibilitats pedagògiques que comporta. Per al ciutadà de l'Hospitalet aquesta complicitat entre cultura i indústria; per al d'altres ciutats, un coneixement de la nostra ciutat desprovist dels tòpics habituals.

COMUNICACIÓ

ALGUNS ASPECTES DE LA PROBLEMÀTICA DE LA CONSERVACIÓ DEL PATRIMONI INDUSTRIAL CONTEMPORANI: El cas de l'Hospitalet

Jordi L. DE LA PINTA
Jordi ROVIRA PORT

La ciutat de l'Hospitalet disposa ja a l'actualitat d'un bon nombre d'estudis sobre el naixement, l'evolució i la transformació del seu patrimoni industrial (1). Veiem així que, a partir de la industrialització més sistemàtica iniciada a mitjan del segle XIX i, sobretot, a partir de 1860, l'Hospitalet ja és seu d'un nombre elevat d'indústries que remunten els seus orígens a l'inici del segle XIX. En aquest sentit, cal recordar que el secretari municipal de la població l'any 1828 esmenta que no hi ha cap fàbrica a L'Hospitalet i que aquest comentari no s'ajusta al testimoni del regidor i agricultor Felip Norta que, a les darreries del segle XVIII, escriu que hi ha algunes fàbriques a l'Hospitalet, però que són de Barcelona (2).

Joan Casas resumeix bé aquesta primera etapa de la industrialització a la població amb aquestes paraules: "En conjunt, podem afirmar que les escasses activitats transformadores que s'instal.len en el terme de l'Hospitalet abans de l'any 1854 són en la seva major part vinculades a l'agricultura (els molins, els fideuers i les fassines) o bé que representen una economia complementària per als pagesos pobres o els peons agrícoles" (3).

A partir de 1854 arrenca la primera etapa dinàmica de la industrialització a l'Hospitalet, sobretot pel que fa al sector tèxtil, amb indústries com ara l'*Aprestadora Española S.A.*, sucursal de l'empresa d'aquest nom de Barcelona, i que Casas interpreta com els inicis de la prehistòria industrial de L'Hospitalet. Ara bé, al costat d'aquesta empresa altres nombroses factories tèxtils -Antoni Pareto, Giménez Andreu i Cia. Manuela Herp, Adolf